

Prijedlog za realizaciju stalne muzejske izložbe "Maslinarstvo na otocima Cres i Lošinj" u okviru ugostiteljskog prostora Palače Moisé u Cresu

Povod za postavljanje stalne muzejske izložbe o maslinarstvu na otočju je ~~organizacija i~~ održavanje znanstvenog skupa, Maslinarstvo otočne skupine Cres-Lošinj, koji organiziraju Zavod za povijesne i društvene znanosti JAZU iz Rijeke i Creski muzej Cres, odnosno Narodno sveučilište Mali Lošinj u toku ~~lipnja~~ ^{PROSINCA} 1987. godine.

Interdisciplinarni pristup ~~XXXXXXXX~~ obradivanoj temi ^{SKUPA} dobar je povod da se i stalnom izložbom upotpuni i trajnije prezentira dosada sakupljena gradja u širokom vremenskom rasponu od antike do danas, ali istodobno i potakne dalji rad na revitalizaciji ove važne privredne grane na tom području, i zaštititi postojeće ~~tradicijske~~ ^{NAPOSU} oblike mlinova za masline -toševa, u brojnim naseljima otočja.

Prijedlog za izložbu pripremljen od ~~Tihomire~~ ^{Tihomire} Stepinec Fabijanić, prof. iz Zavoda za povijesne i društvene znanosti JAZU iz Rijeke i Jasminke Čus-Rukonić, prof. kustosa Creskog muzeja u Cresu osnovna je podloga za muzeološki prijedlog ovoga Centra koji se ne može smatrati definitivnom verzijom jer je u izradbi nedostajao osnovni popis gradje za izlaganje i arhitektonski nacrt prostora predvidjenog za postavu.

1. Prijedlog muzeološke prezentacije stalne muzejske izložbe

Izložba treba postati mjesto stalnog prikupljanja, obrade i prezentacije sve dostupne gradje o maslinarstvu otočja a u okviru matičnog muzeja - Creskog muzeja, ~~XXXXXXXXXX~~ ^u novom postavom ~~XXX~~ napose naglasiti, kao uvod u širu temu koja se navedenom izložbom prikazuje, ~~osnovne~~ ^{RAZVOJA} elemente maslinarstva (vjerojatno u arheološkom i etnološkom odjelu).

Obzirom na prostor, ugostiteljski objekt, stalna izložba se treba prilagoditi ambijentu u njezinu ne opterećivanju studijskim tekstovima, koji će svoje mjesto imati u pratećem katalogu.

Prezentacija maslinarstva treba biti usmjerena na otočku regiju s nužnim uvodnim obrazloženjima šireg područja Kvarnera, Istre, Dalmacije odnosno Mediterana.

Potrebni nivoi muzeološke prezentacije napose se trebaju usmjeriti na geomorfološke uvjete za razvoj maslinarstva, dakle prirodoslovni prikaz, potom na ekonomski, kulturni i sociološki nivo razvoja ove grane gospodarstva, a u vremenskom kontinuitetu od antike do danas prikazati ne samo nastanak i razvoj maslinarstva već materijalom (predmetima, kartama, fotografijama i dr.) istaknuti kontinuitet toga razvoja (paralelnim postavljanjem

predmeta iz područja arheologije i etnologije istaknuti-gdje je to izrazito naglašeno, kontinuitet pojave), ~~uz~~ dok je etnološki pristup prikaz~~a~~ razvoja maslinarstva, običaja vezanih uz isto i dr., ipak dominantna tema izložbe, a u završnom dijelu postava je prikaz današnjih ekoloških uvjeta, prijedloga za revitalizaciju maslinarstva (u sklopu Projekta za revitalizaciju kulturnih dobara i prostora otoka Cres-Lošinj) te odnosa maslinarstvo-turizam.

Isticanje autohtonih osobitosti maslinarstva otočja je osnova ^{limija} izložbe u svakom od navedenih segmenata što dakako zavisi i od dosadašnje istraženosti ~~u~~ etnološke grane na Cresu i Lošinj^u i ^{od} paralelnog programiranja ^{daljih} istraživanja, radi dopuna eventualnih praznina. Osnovno je pitanje provedivosti prezentacije teme-da li postojeći predmeti i istraženost područja omogućavaju realno prikazivanje te vrlo široke teme jer je to ^{glavni} uvjet da se pristupi prezentiranju ^{putem izložbe}. Ako je tek manji dio područja istražen, dakle nepotpuno, muzeološki nije provedivo postavljanje izložbe, koja će tek u naznakama upućivati na potrebna istraživanja a samu temu ne će do kraja uspjeti postaviti. Stoga je potrebno, prije definitivne verzije ove izložbe, utvrditi izbor gradje, eventualnu posudbu iz drugih muzeja Istre i Kvarnera, pripremiti program ^{daljih} arheoloških i etnografskih istraživanja na temu maslinarstva i ostalih istraživanja ~~eventualno~~, program zaštite graditeljske baštine, napose toševa i dr.

Ukoliko su autori prijedloga izložbe i nosioci organizacije skupa o maslinarstvu mišljenja da je temu moguće cjelovito prezentirati valja uz dopunu podacima postupnom selekcijom pripremiti i definitivnu muzeološku varijantu izložbe.

Osnovni muzeološki okvir izložbe uz navedene nivoe je tematska i kronološka postava u okviru koje, zavisno od prostora i predmeta, treba koristiti i dio ^{predmeta} ambijentalni postav.

U uvodu se putem panoa s tekstovima i fotografijama te kartama naznačavaju osnovne karakteristike maslinarstva na Mediteranu i podrijetlo istog ^u kartom rasprostranjenosti maslinarstva navedena područja vizualno zasebno naglaš^{ava} Cres ⁰⁰¹ i Lošinj ⁰¹. U istom dijelu je ^{NUŽNO} isticanje geografskih uvjeta (tlo, podneblje i dr.), svrha maslinarstva (za ^{INDIVIDUALNUS} regionalnu upotrebu i izvoz) napose u vrijeme antike (^{uvrstiti} Tabulu Peutingerianu, rekonstruirati kartu s ucrtanim pravcima prijevoza amfora s maslinovim uljem i načine prijevoza (event. brodolom kod Ilovika-fotografije nalazišta i originalni predmeti)

,izvodi iz tekstova antičkih autora Plinija, Marciala i dr. koji govore o trgovini s našim područjem u maslinarstvu, u ~~Dalmaciji~~ Istri, Kvarneru, event. Cresu i Lošinj, izborom fotografija amfora i event. ostalih grnčarskih proizvoda korištenih u preradi, trgovini i sl. ~~maslinarstva~~ prema tipovima korištenim na otočju, kao i žigova grnčarskih radionica antičkog razdoblja, napose autohtonih ali i uvoznih istaknuti značaj te privredne grane u navedenu razdoblju. Gdje to bude moguće postanak i razvoj tehnologije prerade maslina komparativnom i didaktičnom metodom prikazati nastale promjene ili kontinuitet pojave (fotografijom i/ili predmetima, primjerice kamenica kao kontinuitet pojave a vjerojatno i niz drugih oblika). Taj i takav kontinuitet pojava može se pratiti napose u etnologiji i vremenski se ne ograničava i često se vezuje uz najstarije oblike u antici pa i ranije. I transformacija funkcionalnosti pojedinih upotrebnih predmeta može biti dobar muzeološki pristup temi, međutim prijedlog predmeta je u ovaj mah nemoguće radi nepostojanja popisa istih.

Prikaz suhozemnog i pomorskog transporta maslinova ulja do najudaljeniji^R tržišta tokom antike i srednjeg vijeka, sjedišta ~~XXXX~~ latifundija, vila i gospodarskih^{MA} dvoraca (iz okvira arheoloških istraživanja) ^{TRENA NAZVACIJI} kartama i fotografijama - kao mjesta^{MA} uzgoja i prerade maslina a potom i graditeljske^{MA} baštine^{TU JE I} sve do novijeg doba i opreme^{TU JE I} istih, dostatna je tema za prikaz napredovanja u razvoju ove poljoprivredne grane ali i za ukazivanje na njezino izumiranje, dokumentirano predmetima, dokumentarnom gradjom, kartama i dr.

Privredno ekonomska slika otočja time bi bila ^{PREZENTIRANA KAO VEĆA} ~~zaokružena~~ cjelina s mogućnošću njezine prezentacije sve do danas.

U kontinuitetu uvodna dijela, možda, najbolje uz geomorfološke karakteristike, sažeto prikazati biološke karakteristike masline, način njezina uzgoja i održavanja, vrste i sl. za područje šire regije a napose prezentirane.

Budući da je etnološka prezentacija najprimarnija slijedi i najopsežniji dio postava koji ~~treba~~ uz prikaz^{MA} načina, uzgoja i prerade masline ^{TRENA} prikazati i običaje vezane uz tu granu poljoprivrede, održavanje i prerade^{MA} maslina u toševima, gospodarske objekte (sela, veća mjesta, postupni prijelaz na industrijsku proizvodnju), ^{MA} kartama nekadašnje rasprostranjenosti toševa i današnja situacija, prikazati putem fotografija, karata i originalnih predmeta (ostvari li se otkup inventara toševa bar u manjem dijelu) a postoji li već snimljen etnološki film o korištenju toševa treba ga planirati kao sastavni dio postava. Istaknuti napose način korištenja toševa tokom 19 i poč^{MA} 20. st. i danas te upozoriti na nužnu zaštitu preostalog inventara istih.

Ulje kao glavni proizvod, premda će se pojavljivati od samog uvođa, ^{NAPOSE ISTAKNUTI} treba u okviru zasebne prezentacije ~~biti akcentirano~~ u dijelu tehnologije dobivanja od antike do danas, tipov^{MA} / ^{TO PUTEH} tpševa i načina^{MA} prerade maslina za ulje u njima, čuvanje ulja (ponovno komparativna metoda ako je moguća - amfora - kamenica i dalje) i originalnih predmeta, ^{KOPIRAJ} i fotografije, korištenje danas, funkcionalnost i dr.

U zadnjem dijelu postava prikazati ~~stanje~~ ^{današnje} stanje u proizvodnji ~~maslina~~ maslina i njezinoj preradbi, odnosno jedinu postojeću uljaru u Cresu (fotografije, ambalaža, proizvodi - od osnutka tvornice do danas), individualni sektor proizvodnje, ekonomske uvjete uzgoja maslina na Cresu i Lošinj (agronomija), revitalizacija ~~te~~ te poljoprivredne grane na otočju (projekt M. Vejvode), ekološki uvjeti i odnos turizam ~~mašlinarstvo~~ mašlinarstvo od početka razvoja turizma na otočju do danas.

Ovom izložbom dijelom se otpočinje istraživanje i prezentiraje industrijskog nasljedja Cresa i Lošinja a interdisciplinarnim promišljanjem a ne samo usko stručnom vizijom i izvan klasičnog muzejskog prostora dobiva se ~~mjesto~~ moguće polivalentno mjesto širih razmjera.

Muzeološka i kulturološka mišljenja realizacija izložbe prezentira zaokruženu temu a napose je poticajna za zaštitu preostale spomeničke baštine regije i za etnološko vrednovanje postojeće spomeničke gradje.

3. Dokumentacija :

Paralelna akcija koja prati ovu stalnu izložbu je izrada adekvatne dokumentacije o svim izloženim predmetima ^{i onima iz depoa} (od inventarne knjige do fototeke, inv. kartice i dr.) koja se ^{treba} nalazi u Creskom muzeju kao matičnoj instituciji.

Istovremeno u tom se muzeju osniva i informacijsko središte i po temi maslinarstva koje uključuje sav materijal vezan za dosadašnja istraživanja na obradjivanu temu, publikacije, a-v materijal i može postati mjesto na kojem će se dopuniti informacija koju izložba prezentira.

2. Vizualna prezentacija izložbe

cjelovita muzeološka poruka stalne izložbe zahtjeva i ujednačenu vizualnu prezentaciju izložbe - počam od legendi, naslova, podnaslova, putokaza, naglašavanja pojedinih predmeta, izbora slova, grafičke i vizualne slike, ~~ixxxx~~ table na ulazu u prostor i dr.

OVO
IZ
NA
STE
KZA
OZNAKE
(*)

Ta vizualna prezentacija treba biti usaglašena s odabranim sistemom za ostale muzejske zbirke otočja i u tu svrhu angažirati i dizajnera što je jedan od zadataka MDC-a.

U istu dionicu vizualne ujednačenosti ubraja se i izrada kataloga, pozivnice, plakata.

4. Osnivanje stalne muzejske izložbe prema Zakonu o muzejskoj djelatnosti:

Zakon predviđa u svojim čl. 8, 9 i 13. postojanje odnosno osnivanje stalne muzejske izložbe koja kontinuirano izlaže i prezentira muzejsku gradju. Stalne muzejske izložbe stručno obradjuju, održavaju i čuvaju a iznimno i pribavljaju muzejsku gradju radi ~~prilavljivanja~~ popunjavanja izložbe. ~~Nadzor i administrativno~~

Matični muzej vrši stručni nadzor i administrativno provodi održavanje takove izložbe a nužno je gradju registrirati kod nadležnog zavoda za zaštitu spomenika kulture i izvjestiti Muzejski savjet Hrvatske o proširenju djelatnosti. Isto valja učiniti i u Statutu Creskog muzeja, odnosno navesti proširenje djelatnosti.

Rok za realizaciju: lipanj 1987. god.

Autori stručnog dijela izložbe: Tihana Stepinac-Fabijanić, prof. i Jasminka Čus-Rukonić, prof.

Autor ~~ij~~ muzeološkog prijedloga: mr. Branka Šulc, MDC

Autor za vizualnu prezentaciju izložbe: prijedlog MDC-a za angažiranje dizajnera ~~prerazpoređivanje i standardizacija~~ (potrebna dodatna financijska sredstva budući da je takav rad cjenikom Društva dizajnera ULUPUH-a za svaku pojedinu navedenu akciju određen)

Autor likovnog postava: treba dogovoriti

BRANKA ŠULC,
KUSTOS

MDC, 15. 4, 1984.